

МУЗЕЈ ВОЈВОДИНЕ
MUSEUM OF VOJVODINA

POVODOM DESETOGODIŠNJEG RADA
UDRUŽENJE GRAĐANA ŽENSKE STUDIJE I ISTRAŽIVANJA

IZLOŽBA:

ŽENSKI POKRET U VOJVODINI

**Muzej Vojvodine, Dunavska 37
Novi Sad 8-20. mart 2007.**

Otvaranje izložbe: 8. mart 2007. u 11:00 časova

Radno vreme Muzeja: radnim danom od 09:00 - 19:00 časova,
subotom i nedeljom od 09:00 - 14:00, ponedeljkom zatvoreno

MAPA AFŽ-a VOJVODINE 1942-1953.

Povodom desetogodišnjeg rada Udruženja građana ŽENSKE STUDIJA I ISTRAŽIVANJA
ŽENSKI POKRET U VOJVODINI

Prvi aktivni Antifašistički fronta žena formiraju se u Sremu 1942, a 1943. je formiran Inicijativni pokrajinski odbor AFŽ-a Vojvodine.

Antifašistički front žena Vojvodine je u periodu 1942-1945. bio masovna organizacija žena. One su bile: ilegalke, kurirke, borkinje u prvim borbenim redovima, bolničarke, organizatorke života u pozadini (sakupljale hranu, odeću, obuću, sanitetski materijal..., skrivale i negovale ranjenike i ilegalce), bile članice narodnooslobodilačkih odbora - prvih organa vlasti. Vojvodina je kraj rata dočekala sa 192.823 članice AFŽ-a. Osnivačice i neke od najaktivnijih članica AFŽ-a Vojvodine u periodu 1942-1945. su bile:

„Žene su ravnopravne sa muškarcima u svim područjima državnog, privrednog i društveno-političkog života. Za jednaki rad žene imaju jednaku plaću, kao i muškarci i uživaju posebnu zaštitu u radnom odnosu. Država naročito štiti interese matere i djeteta, osnivanjem roditelja, dječijih domova i obdaništa i pravo matere na plaćeni dopust prije i poslije porođaja.“

Član 24. Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije (31. januar 1946/

Zadaci AFŽ-vojdovine u periodu 1945-1953:

1. Kulturno-prosvjetni rad: analfabetski tečajevi, čitalačke grupe, osnivanje knjižnica, organizacija prireditelji.
2. Zdravstvena djelatnost: formiranje ekipa za suzbijanje bolesti, formiranje ekipa za predavanje o higijeni, zdravlju žena i djece.
3. Socijalna problematika: otvaranje obdaništa (stalnih i sezonskih), otvaranje porodilišta, otvaranje savetovaništva za žene i decu kao i posebne čekalice u domovima zdravlja.
4. Zadaci u privredi: dobrotvorni rad na osnovi ličnog radnog znanja, žetva i obrada bašta za dječje domove i internate, pomoć kolonistima, pomoć siromašnim porodicama, takmičenja u održavanju štala i staja, popse kukuruzne, suzbijanje otrovne berze i borba protiv saboteru, plaćanje poreza.
5. Politički zadaci: novo zakonodavstvo, agitacija za izbore, politička edukacija žena.
6. Organizacioni zadaci: obuhvatiti što više žena u rad organizacije, poboljšati rad među pripadnicama nacionalnih manjina, pobornima Narodnog fronta. AFŽ Vojvodine je 1947. imao 337.500 članica, a 1948. od 500.492 žena, koliko ih je bilo u Vojvodini, 132.505 nije bilo formalno na spisku organizacije.

Neke od najaktivnijih članica AFŽ-a Vojvodine u periodu 1946-1953. su bile: Sofija Spahić, Edita Pisker, Mira Medić-Zora, Kek Irena i mnoge druge.

novosadjanke

prve

- **Marta (Neškova) Jorgović** (1742- oko 1780) je bila prva Srпкиnja i Novosadjanka koja je završila srednju školu, prvu srpsu gimnaziju u Novom Sadu 1757.
- **Judita Horović** (1787-1857), samostalna trgovkinja prehrambenom robom, prva je preduzetnica na ovom prostoru. Njeno ime se, kao jedino žensko, nalazi u popisu glavešina jevrejskih porodica 1844. u Novom Sadu. Ona je i prva žena koja je podnela zahtev za osnivanje ženske organizacije u Novom Sadu 1848.
- **Marija Milutinović Punktorika** (1810 -1875), prva advokatkinja kod Srba, prakticirala je u Beogradu od 1847. jer se za advokaturu nije tražilo formalno obrazovanje. Uz nju su prakticirala još dva advokata.
- **Marija (Popović) Trandafil** (oko 1814 -1883) ostavila je iznos od 700.000 forinti (1.400.000 kruna) u dobrotvorne svrhe što je čini najvećom dobrotvorkom kod Srba.
- **Milica Stojadinović Srпкиnja** (1828 -1878) je prva ratna dopisnica na ovom prostoru. Njenu reportažu pod naslovom "Srce i barikade" iz Beograda koji je 1862. bio poprište ratnih sukoba objavio je "Madjarski dnevnik" iste godine.
- **Savka Subotić** (1834 -1918) je posle predavanja "Žena na istoku i zapadu" u Naučnom klubu u Beču 1911. postala najslavnija žena sa ovog prostora. Njena biografija i fotografije tražile su se podjednako u Roterdamu, Lisabonu, Parizu, Londonu... Bila je počasna predsednica velikog broja ženskih organizacija.

nauka

- **Mileva Marić Ajnštajn** (1875 -1948) nije završila studije matematike i fizike na univerzitetu u Cirihiu, ali je "ispoljavala sve osobine nadarene, vredne i za nauku veoma važne sposobnosti vizije koja ukazuje da postoje one neslućene dimenzije kosmosa... koje se mogu umom obasjati." Iz tih razloga postoji teza da je Mileva u znatnoj meri doprinela Ajnštajnovom naučnom sazrevanju, radu a neki smatraju da je upravo njena zasluga kreiranje teorije relativiteta po kojoj je Ajnštajn postao poznat u svetu.
- **Dr Kornelija Rakić** (1879 - ?) je prva univerzitetski obrazovana lekarka u Novom Sadu. Studije medicine završila je u Pešti kao stipendistkinja Dobrotvorne zadruge Srпкиnja Novosatkinja. Najveći deo svoje karijere je provela u Bosni jedno vreme čak kao sreski lekar u Bihaću. Njen rad, pored uobičajene lekarske prakse, sastojao se od istraživanja zdravstvenog stanja muslimanskih žena, koje su odbijale svaku pomoć muškaraca lekara.
- **Anica Savić Rebac** (1892 -1953) spada u red najznačajnijih ličnosti naše intelektualne baštine. Doktorsku tezu "Preplatonovska erotologija" odbranila je u Beogradu 1932. Sva njena dela svrstavaju je u najznačajnije istaživače helenske kulture i njenih uticaja na razvoj evropske književnosti, filozofije, estetike. Značajna je kao prevodilac prevela je Njegoševu "Luču Mikrokozmu" na engleski i nemački a u srpsku književnost ušla je zbirkom poezije "Večeri na moru".
- **Anna Czimmer** (1906 -1967) lekarka i naučnica je bila poznata kao asistentkinja Szent Györgyi, pronalazača C vitamina i dobitnika Nobelove nagrade za medicinu 1937. Svoje naučne radove objavljivala je u stručnim časopisima, a bavila se i etnološkim istraživanjima, prikupljajući podatke o narodnom lečenju. Od dolaska u Novi Sad (1941) pa do kraja života uz medicinu, kao izuzetan poznavalac evropske književnosti držala "nepostojeći književni salon" kroz koji su prošle mnoge značajne ličnosti madjarske književnosti.

Ženske studije i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

novosadjanke

Marta (Neškova) Jorgović (1742-oko 1780) je bila prva Srпкиnja i Novosadjanka koja je završila srednju školu, prvu srpsku gimnaziju u Novom Sadu 1757.

Judita Horović (1787-1857), samostalna trgovkinja prehrambenom robom, prva je preduzetnica na ovom prostoru. Njeno ime se, kao jedino žensko, nalazi u popisu glavešina jevrejskih porodica 1844. u Novom Sadu. Ona je i prva žena koja je podnela zahtev za osnivanje ženske organizacije u Novom Sadu 1848.

Marija Milutinović Punktatorka (1810-1875), prva advokatkinja kod Srba, prakticala je u Beogradu od 1847. jer se za advokaturu nije tražilo formalno obrazovanje. Uz nju su prakticala još dva advokata.

Marija (Popović) Trandafil (oko 1814-1883) ostavila je iznos od 700.000 forinti (1.400.000 kruna) u dobrotvorne svrhe što je čini najvećom dobrotvorkom kod Srba.

Milica Stojadinović Srпкиnja (1828-1878) je prva ratna dopisnica na ovom prostoru. Njenu reportažu pod naslovom "Srce i barikade" iz Beograda koji je 1862. bio poprište ratnih sukoba objavio je "Madjarski dnevnik" iste godine.

Savka Subotić (1834-1918) je posle predavanja "Žena na istoku i zapadu" u Naučnom klubu u Beču 1911. postala najslavnija žena sa ovog prostora. Njena biografija i fotografije tražile su se podjednako u Roterdamu, Lisabonu, Parizu, Londonu... Bila je počasna predsednica velikog broja ženskih organizacija.

prve

Mileva Marić Ajnštajn (1875-1948) nije završila studije matematike i fizike na univerzitetu u Cirihi, ali je "ispoljavala sve osobine nadarene, vredne i za nauku veoma važne sposobnosti vizije koja ukazuje da postoje one neslućene dimenzije kosmosa... koje se mogu umom obasjati." Iz tih razloga postoji teza da je Mileva u znatnoj meri doprinela Ajnštajnovom naučnom sazrevanju, radu a neki smatraju da je upravo njena zasluga kreiranje teorije relativiteta po kojoj je Ajnštajn postao poznat u svetu.

Dr Kornelija Rakić (1879-?) je prva univerzitetski obrazovana lekarka u Novom Sadu. Studije medicine završila je u Pešti kao stipendistkinja Dobrotvorne zadruge Srпкиnja Novosatkinja. Najveći deo svoje karijere je provela u Bosni jedno vreme čak kao sreski lekar u Bihaću. Njen rad, pored uobičajene lekarske prakse, sastojao se od istraživanja zdravstvenog stanja muslimanskih žena, koje su odbijale svaku pomoć muškaraca lekara.

Anica Savić Rebac (1892-1953) spada u red najznačajnijih ličnosti naše intelektualne baštine. Doktorsku tezu "Pretplatonovska erotologija" odbranila je u Beogradu 1932. Sva njena dela svrstavaju je u najznačajnije istaživače helenske kulture i njenih uticaja na razvoj evropske književnosti, flozofije, estetike. Značajna je kao prevodilac. Prevela je Njegoševu "Luću Mikrokozmu" na engleski i nemački a u srpsku književnost ušla je zbirkom poezije "Večeri na moru".

Anna Czimmer (1906-1967) lekarka i naučnica je bila poznata kao asistentkinja Szent Györgyi, pronalazača C vitamina i dobitnika Nobelove nagrade za medicinu 1937. Svoje naučne radove objavljivala je u stručnim časopisima, a bavila se i etnološkim istraživanjima, prikupljajući podatke o narodnom lečenju. Od dolaska u Novi Sad (1941) pa do kraja života, kao izuzetan poznavalac evropske književnosti držala je "nepostojeći književni salon" kroz koji su prošle mnoge značajne ličnosti madjarske književnosti.

nauka

Ženske studije i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

novosadjanke

Draginja Ružić (1834-1905), slavna novosadska glumica je na sceni Srpskog narodnog pozorišta do 1898. odigrala oko 300 uloga.

Milka Grgurova (1840-1924), glumica i književnica, jedna je od najvećih tragedijkinja našeg glumišta "srpska Sara Bernar".

Sofija Vujić (1851-1921), pripada grupi najpopularnijih novosadskih glumica svih vremena.

Milica Marković (1869-1931) pripada grupi najobrazovanijih glumica našeg glumišta a bice zapamćena i kao prva rediteljka našeg teatra.

Draga Spasić (1876-1938), operna pevačica i dramska glumica, jedna je od najobdarenijih ličnosti srpskog muzičkog pozorišta.

Jovanka Stojković (1855-1892), najznačajnija srpska pijanistkinja 19. veka, bila je učenica Drajskoka i Lista.

Vida Vulko-Varadjanin (1871-1957), jedna od retkih muzičarki među Srbima tokom 19. veka. Zapamćena je i kao aktivistkinja ženskih organizacija i aktivna humanitarna radnica.

Sultanu Cijuk-Savić (1871-1935) prvu novosadsku primadonu, kasnije slavnu divu Hamburške opere, školovala je Dobrotvorna zadruga Srpkinja Novosadkinja.

Milica Moć (1893-1983), pijanistkinja i muzička pedagoškinja jedna je od osnivačica Ženskog muzičkog udruženja (1927), a sa Ciriom Ličarom formirala je prvi klavirski duo u Jugoslaviji.

Božena Dubska Bižić (1894-1976), poznata novosadska operna i koncertna pevačica i muzička pedagoškinja završila je konzervatorijum u rodnom Pragu.

Mara Bogdanović (1883-1954), je prva (ili među prvim) školovanom fotografkinjom kod nas. Ona je uvek pripadala našoj kulturnoj eliti.

Danica Jovanović (1886-1914) je završila studije slikarstva na Akademiji u Minhenu 1914, iste godine kada je stekla kao talac. I pored toga što njen opus nije velik, ono malo slika je svrstavaju u red naših najboljih ekspresionista.

Zlata Markov-Baranji (1906-1986), vajarica i keramičarka za svoj rad je dobila mnoga domaća i inostrana priznanja. Uz to ona je i osnivačica Odsaka umetničke keramike u školi za primenjenu umetnost u Novom Sadu i Udruženja umetnika primenjene umetnosti Vojvodine.

Eustahija Arsić (1776-1843) je jedina srpska spisateljica čija je poezija uvrštena u "Antologiju starije srpske poezije". Njeno najambicioznije delo "Četiri godišnjih vremen" pisano je pod uticajem Tomsona, Njutna, Demokrita...

Milica Stojadinović Srpkinja (1828-1878), pesnikinja i folkloristkinja, predvodnica "ukletih pesnika" među prvima je pisala o potrebi ozbiljnijeg obrazovanja devojaka. Njena poezija predstavlja vezu sa evropskim sentimentalizmom 19. veka.

Katarina Popović Midžina (oko 1830 oko 1913) sastavila je "Veliki srpski kuvar" 1878. Kako je knjiga imala osam izdanja (poslednje 1990), može se smatrati da je ona najčitanija autorka "koja se okušala perom poradići".

Františka Jozefina Jarošiová (1851-1877), prva slovačka pesnikinja u Vojvodini otače zabeležena i po zalaganjima za sadržajnije obrazovanje ženske dece i za masovnije istupanje žena u javnosti.

Eržika Mičátková (1872-1951), književnica i aktivistkinja ženskog pokreta bila je značajna predstavnica slovačkog i vojvodjanskog kulturnog kruga. Kao predsednica Centralnog saveza čehoslovačkih žena u Kraljevini (SHS) Jugoslaviji učinila je vidljivim probleme Slovačkinja.

Milena Miladinović /rođ. Laura Giesel/ (187-1928), književnica i prevodilac bila je saradnica Zorke Janović na planu borbe za emancipaciju žena.

Darinka Bulja (1877-7), spisateljica čije su novele i priče "verno i sjajno ogledalo o životu koji se... tako naglo menja" bice upamćena kao jedana od saradnica na izradi "Srpkinja", knjige koja sadrži činjenice od važnosti za feministički pokret na našem tlu.

Teodora Petrović (1891-1981), istoričarka književnosti, spisateljica i pedagoškinja je samo tokom studentskih dana bila aktivna u ženskom pokretu. Njeni tekstovi o Eustahiji Arsić, kao i knjiga "Sećanja" značajan su doprinos u ispisivanju zaboravljene istorije žena.

Mariena Czoczeková Eichardtová (1892-1972), spisateljica i članica Centralnog saveza čehoslovačkih žena Kraljevine (SHS) Jugoslavije pripada slovačkoj i vojvodjanskoj kulturnoj baštini. Njene pripovetke, novele i pesme vredan su prikaz života slovačke zajednice u Vojvodini.

Zelena Solonap (1900-1982), pesnikinja, pripada rusinskoj i vojvodjanskoj kulturnoj baštini. Njena poezija, bliska narodnom izrazu i danas je popularna.

Börscsök Erzsébet (1904-1971), spisateljica osobenog stila, pristalica "couleur locale" napisala je "Beskrajni zid", prvi roman na mađarskom jeziku u Jugoslaviji. U njenim delima: romanima ("Ester", "Sari"), novelama ("Putnik na Nišavi", "Ljudi sa Karaša")... žene su uvek glavni likovi.

književnost likovna umetnost muzika pozorište

Ženske studije i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

novosadjanke

Darinka Grujić Radović (1878 -1958) je tokom Prvog svetskog rata organizovala prihvatale centre i domove za decu i žene u Skoplju, Nici, a kasnije i u Beogradu. Novcem Džona Frotingema u Sremskoj Kamenici osnovala je dom za nezbrinutu decu kroz koji je prošlo preko 2200 dece.

Paula Šosberger (1895-1942), pedagoškinja, samouka umetnica sopstvenim sredstvima je osnovala Jevrejsko zabavište u Novom Sadu. Za vreme Drugog svetskog rata kada je Jevrejima zabranjivan rad Paula je bila na čelu kancelarije koja je tim ljudima obezbeđivala, makar privremeno, zaposlenje. Ubijena je 1942.

Sofija Pasković (1809-1874), dobrotvorka i veleposednica bila je poznata kao "Omladinska matera" zbog pomoći koju je pružala siromašnim djacima. Osnovale je i "Fond Đoke Paskovića" za potpomaganje književnosti i siromašnih učenika. Bila je predsednica Ženskog omladinskog odbora u Novom Sadu.

Marija (Popović) Trandafil (oko 1814-1883), najveća dobrotvorka kod Srba ustanovila je "Zavod za negu i izdržavanje sirote i siromašne srpske dece", znatan broj učeničkih stipendija, obnovila je Nikolajevsku i Jermensku crkvu u Novom Sadu, davala priloge za bolnice u Novom Sadu i Osijeku i novosadski ubogi dom.

Jelena Kon (1883-1942) je osnovala humanitarnu organizaciju "Kora hleba" koja se starala o deci bez roditelja i siromašnoj deci, bez obzira na veru. U sastavu ustanove su bili: dečije obdanište, djačka trpeza, dom za odojčad sa medicinskim savetovaštem. Jelena Kon je kao Jevrejka ubijena 1942.

Katherine Steward Macphail (1887-1974), Škotlandjanka, koja je kao lekar Scottish Womens Hospital for Foreign Service došla da pomogne Srbiji tokom Prvog svetskog rata, podigla je sopstvenim sredstvima Englesko-jugoslovensku dečiju bolnicu u Sremskoj Kamenici 1934. To je bila prva ortopedska bolnica na našem tlu koja je služila i za stručno osposobljavanje lekara.

humanitarni rad

zadužbinarstvo

Ženske studije i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

novosađanke

Ženske Studije I Istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

Judita Horović (1787-1857), samostalna trgovkinja prehrambenom robom, prva je preduzetnica na ovom prostoru. Njeno se ime, kao jedino žensko, nalazi u popisu glavašina novosačkih jevrejskih porodica iz 1844. godine. Ona je i prva žena koja je podnela zahtev za osnivanje ženske organizacije u Novom Sadu (1848).

Milica Stojadinović Srpkinja (1828-1878), pesnikinja i folkloristkinja predvodnica "uklelih pesnika" među prvima je pisala o potrebi ozbiljnijeg obrazovanja devojaka. Napisala je "Dnevnik u Fruškoj gori 1854" i zbirku pesama, prevodila Baltzaka, Getea i Franka. Njena poezija predstavlja vezu sa evropskim sentimentalizmom 19. veka.

Savka Subotić (1834-1918) je posle predavanja "Žena na istoku i zapadu", održanom u Naučnom klubu u Beču 1911, poslala najslavnija žena sa ovog prostora. Osmislila je i realizovala sopstveni program ekonomskog osnaživanja seoskih žena kroz "podizanje domaće industrije". Bilag e snivačica i počasna članica nekog ženskog rganizacija.S aradivalaj se aK ate Schrimaher i nekom ruskim i češkim feministkinjama.

Draga Dejanović (1840 -1871) je ponudila prvu zaokruženu teoriju feminizma kod nas, istina pod uticajem nacionalnih ideja. Svoje stavove je izložila na predmetu piše udžbenike, ruski, francuski i nemački jezik. Njenom zaslugom u Beogradu je osnovano Žensko društvo (1875), potom Ženska radionica sa "Pazarom", list "Domaćica", humanitarno društvo "Sv. Jelena" i na kraju Ženski savez.

Katarina Milovuk (1844 -1913), bila je upravnica Više ženske škole u Beogradu (1863-1893). Ona u nastavu uvodi pedagogiju i metodiku (za te predmete piše udžbenike), ruski, francuski i nemački jezik. Njenom zaslugom u Beogradu je osnovano Žensko društvo (1875), potom Ženska radionica sa "Pazarom", list "Domaćica", humanitarno društvo "Sv. Jelena" i na kraju Ženski savez.

Františka Jozefina Jarošićová (1851-1877), prva slovačka pesnikinja u Vojvodini ostatec zabeležen i u zalaganju žena za sadržajnije obrazovanje ženske dece i za masovnije istupanje žena u javnosti. Jaroslava je pisala pesme i angažovane članke na tragu ideje o potrebi kulturnog i socijalnog razvoja Slovačka.

Ninković Milica (1854- 1881) i **Anka** (1855- 1923) se mogu smatrati našim prvim politički obrazovanim feministkinjama, a prve su među njima po aktivnom uključenju u političku borbu.

Feminizam sestara Ninković razvio se u okviru socijalističkog pokreta. Bile su saradnice svih socijalističkih listova, bavile su se prevodilaštvom, naročito Milica koja je prevela "Srbiju na istoku" Svetozara Markovića na ruski.

Nenessifny AdČl (1857-1933) je prva žena na mestu direktorke više škole za devojke u Novom Sadu. Godine 1884, postavljena je za direktorku Novosačke devojačke građanske škole sa nastavom na mađarskom jeziku. Ona je i prva žena koja je osnovala (1891) i rukovodila udruženjem "Maria Dorottya", sa ciljem unapređenja ženskog obrazovanja i strukovnog organizovanja nastavnica.

Milica Torić (1859-1944), književnica, novinarka i političarka jedna je od najznačajnijih ličnosti naše feminističke baštine. U periodu od 1911. do 1914. i 1918-1921. izdavala je uredjvala "Zenu", list koji je otvoreno zagovarao politička prava i za žene. Ona je jedna od sedam Vojvodjanki izabranih za poslanike Velike narodne skupštine 1918, kada su pravo glasa za kratko dobile i žene.

Zorka Janković (1870 -posle 1926), književnica i osnivačica Saveza (zadruga) Srpkinja Vojvodine i Hrvatske napisala je prvi sadržajni tekst o feminizmu na srpskom jeziku "Žensko pitanje" (1911). Knjiga se bavi položajem žena od antičkih vremena do 20. veka i prati istorijat feminističkih pokreta u mnogim evropskim zemljama. U knjizi "Problem saveza" (1926) Zorka se bavila problemima umrežavanja ženskih grupa i pokreta.

Jelica Bernadžikovski Belović (1870 -1946) pedagoškinja, književnica i etnološkinja biće zapamćena i po tome što je prva koja je kod nas u "Srpkinji" (knjizi važnoj za istorijat ženskog pokreta), koju je osmislila 1913, pisala o "ženskom pismu". Početkom 20. veka ona je u Sarajevu kratko uredjivala "Frauenvek", list namenjen ženama i tokom 1917. u istom gradu list "Naprednu snagu".

Eržika Mičatková (1872 -1951), književnica i aktivistkinja ženskog pokreta bila je značajna predstavica slovačkog i vojvodjanskog kulturnog kruga. Kao predsednica Centralnog saveza čehoslovačkih žena u Kraljevini SHS, kasnije Jugoslaviji, učinila je vidljivim probleme Slovačkinja.

Vladislava Beba Polić (1886 -posle 1940) je među prvim Srpkinjama promovisana za doktora filozofije na univerzitetu u Pešti. Savremenice su je smatrale feministkinjom što je početkom 20. veka bila izuzetna retkost. Njen tekst "O feminizmu", objavljen pred Prvi svetski rat, jedan je od temeljnih u okviru korpusa feminističkih tekstova objavljenih na srpskom jeziku. Ona je među prvima uočila problem "zapostavljenog položaja žena kod Slovena".

1757. Marta (Dokle) Jorgović je kao prva Srpkinja završila aradnju škole.

1814. Eszterina Arsic je objavila "Maternice tvari i snabde oboga pob".

1828. U Novom Sadu rad "devojačka škola pod aradnje parastarost".

1847. Milica Stojadinović izdaje "E naki rospisani".

1849. Judita Horović postaje prva u osnivanje prve novosačke ženske organizacije.

1867. Osnovana prva ženska organizacija u Novom Sadu na čelu sa Marijom Tanasovič.

1868. Sofija Podković osniva novosački E naki ženski društvo.

1871. Draga Dejanović je objavila "E naki ženski Srpkinja".

1874. Osnovano novosačko Srpsko više devojačka škola.

1875. U gradu je radilo Novosadski E naki ženski.

1875. Františka Jozefina Jarošićová na E naki ženski članica zadruga za aradnju obrazovanje Slovačkinja.

1876. Osnovano Novosačko izrazitičko dobrovoljno društvo.

1878. Osnovano Novosačko devojačko građansko škola za nastavom na mađarskom jeziku.

1878. rođena je Kornelija Rakić, prva žena-lekar koja je radila u Novom Sadu početkom 20. veka.

1880. Osnovano Dobrovoljno zadruga Slovačka Novosačka.

1884. Nenessifny AdČl postavljena za direktorku Novosačke devojačke građanske škole.

1886. Dobrovoljno zadruga Srpkinja Novosačka potela da izdaje časopis "E naki svet".

1890. Nenessifny AdČl osniva udruženje Maria Dorottya sa ciljem da strukovno previde nastavnice ženskih škola, organizuje programe obrazovanja za žene i devojke.

1895. Katarina Milovuk tražila od kralja Aleksandra da je ugleda berički spisak.

1898. Osnovano Novosačko evropskičko dobrovoljno društvo "Dobrota".

1899. Milica Torić je osnovala ženska članica "Prosvetna".

1911. Milica Torić postaje časopis "E naki svet".

1911. Zorka Janković je objavila "E naki ženski Srpkinja".

1913. Jelica Bernadžikovski Belović izdaje knjigu "Srpkinja, njen svet i rad, njen kulturni razvitak i njena umetnost do danas".

1913. dr Vladislava Beba Polić objavljuje članak "E naki svet".

1916. E naki svet Vojvodine su prvenstvo izdali pravo glas i u zajednici Velike narodne skupštine Banata, Bačke i E naki svet je bio 7 žena.

1918. Osnovano Matično novosačko žensko.

1919. Osnovano Narodni ženski savez u Kraljevini SHS.

1921. Osnovano Narodno udruženje udžbenika i časopisa.

1921. Osnovano Centralni savez čehoslovačkih žena u Kraljevini SHS.

1921. Dobrovoljno zadruga Srpkinja Novosačka osnovala je E naki ženski članica.

1925. Jelena Kosa je osnovala "Kosa žena i devojke izdavanje".

1926. Objavljena je knjiga Zorka Janković "Problem saveza".

1927. Osnovano je E naki svetko udruženje.

1928. Osnovano je E naki svetko.

novosadjanke

Judita Horović (1872-1857), samostalna trgovkinja prehrambenom robom, prva je preduzetnica na ovom prostoru. Njeno se ime, kao jedino žensko, nalazi u popisu glavešina novosadskih jevrejskih porodica iz 1844. godine. Ona je i prva žena koja je podnela zahtev za osnivanje ženske organizacije u Novom Sadu (1848).

Milica Stojadinović Srpkinja (1828-1878), pesnikinja i folkloristkinja predvodnica "ukletih pesnika" među prvim je pisala o potrebi ozbiljnijeg obrazovanja devojaka. Napisala je "Dnevnik u Fruškoj gori 1854" i zbirku pesama, prevodila Balzaka, Getea i Frankla. Njena poezija predstavlja vezu sa evropskim sentimentalizmom 19. veka.

Savka Subotić (1834-1918) je posle predavanja "Žena na istoku i zapadu", održanom u Naučnom klubu u Beču 1911, postala najslavnija žena sa ovog prostora. Osmislila je i realizovala sopstveni program ekonomskog osnaživanja seoskih žena kroz "podizanje domaće industrije". Bila je osnivačica i počasna članica mnogih ženskih organizacija. Saradivala je sa Käte Schrimaher i nekim ruskim i češkim feministkinjama.

Draga Dejanović (1840-1871) je ponudila prvu zaokruženu teoriju feminizma kod nas, istina pod uticajem nacionalnih ideja. Svoje stavove je izložila na javnim predavanjima: "Dve tri reči Srpkinjama", "Srpskim majkama" i u tekstu "Emancipacija Srpkinja", objavljenom 1870. Feminizam za nju nije bio samo teorija već i izabrani životni put. Novitip moderne, ekonomski samostalne žene je time bio promovisan.

Katarina Milovuk (1844-1913), je bila upravnica Više ženske škole u Beogradu (1863-1893). Ona u nastavu uvodi pedagogiju i metodiku (za te predmete piše udžbenike), ruski, francuski i nemački jezik. Njenom zaslugom u Beogradu je osnovano Žensko društvo (1875), potom Ženska radionica sa "Pazarom", list "Domaćica", humanitarno društvo "Sv. Jelena" i na kraju Ženski savez.

Františka Jozefina Jarošová (1851-1877), prva slovačka pesnikinja u Vojvodini ostaće zabeležena i po zalaganjima za sadržajnije obrazovanje ženske dece i za masovnije istupanje žena u javnosti. Jaroslava je pisala pesme i angažovane članke na tragu ideje o potrebi kulturnog i socijalnog razvoja Slovaka.

Ninković Milica (1854-1881) i **Anka** (1855-1923) se mogu smatrati našim prvim politički obrazovanim feministkinjama, a prve su među njima po aktivnom uključanju u političku borbu. Feminizam sestara Ninković razvio se u okviru socijalističkog pokreta. Bile su saradnice svih socijalističkih listova, bavile su se prevodilaštvom, naročito Milica koja je prevela "Srbiju na istoku" Svetozara Markovića na ruski.

Nemessényi Adél (1857-1933) je prva žena na mestu direktorke više škole za devojke u Novom Sadu. Godine 1884. postavljena je za direktorku Novosadske devojačke građanske škole sa nastavom na mađarskom jeziku. Ona je i prva žena koja je osnovala (1891) i rukovodila udruženjem "Maria Dorottya", sa ciljem unapređenja ženskog obrazovanja i strukovnog organizovanja nastavnica.

Milica Tomić (1859-1944), književnica, novinarka i političarka jedna je od najznačajnijih ličnosti naše feminističke baštine. U periodu od 1911. do 1914. i 1918-1921. izdavala je i uređivala "Ženu", list koji je otvoreno zagovarao politička prava i za žene. Ona je jedna od sedam Vojvodjanki izabranih za poslanike Velike narodne skupštine 1918, kada su pravo glasa za kratko dobile i žene.

Zorka Janković (1870 posle 1926), književnica i osnivačica Saveza (zadruga) Srpkinja Vojvodine i Hrvatske napisala je prvi sadržajni tekst o feminizmu na srpskom jeziku "Žensko pitanje" (1911). Knjiga se bavi položajem žena od antičkih vremena do 20. veka i prati istorijat feminističkih pokreta u mnogim evropskim zemljama. U knjizi "Problem saveza" (1926) Zorka se bavila problemima umrežavanjima ženskih grupa i pokreta.

Jelica Bernadžikovski Belović (1870-1946) pedagoškinja, književnica i etnološkinja biće zapamćena i po tome što je prva koja je kod nas u "Srpkinji" (knjizi važnoj za istorijat ženskog pokreta), koju je osmislila 1913, pisala o "ženskom pismu". Početkom 20. veka ona je u Sarajevu kratko uređivala "Frauenwelt", list namenjen ženama a tokom 1917. u istom gradu list "Naprednu snagu".

Eržika Mičátková (1872-1951), književnica i aktivistkinja ženskog pokreta bila je značajna predstavnica slovačkog i vojvodjanskog kulturnog kruga. Kao predsednica Centralnog saveza čehoslovačkih žena u Kraljevini (SHS) Jugoslaviji, učinila je vidljivim probleme Slovakinja.

Vladislava Beba Polit (1886 posle 1940) je među prvim Srpkinjama promovisana za doktora filozofije na univerzitetu u Pešti. Savremenice su je smatrale feministkinjom što je početkom 20. veka bila izuzetna retkost. Njen tekst "O feminizmu", objavljen pred Prvi svetski rat, jedan je od temeljnih u okviru korpusa feminističkih tekstova objavljenih na srpskom jeziku. Ona je među prvim učila problem "zapoštaljenog položaja žena kod Slovena".

1757. Marta (Neškova) Jorgović je kao prva Srpkinja završila srednju školu.

1814. Eustahija Arsić je objavila "Materinske savete mladeži obojeg pola".

1826. U Novom Sadu radi "devičeska škola pod gradskim patronatom".

1847. Matija Ban pokreće časopis "Ž nski vospitatelj".

1848. Judita Horović podnosi molbu za osnivanje prve novosadske ženske organizacije.

1867. Osnovana prva ženska organizacija u Novom Sadu na čelu sa Marijom Tomeković.

1869. Sofija Pasković osniva novosadski ž nski omladinski odbor.

1870. Draga Dejanović je objavila "Emancipaciju Srpkinja".

1874. Otvorena novosadska Srpska viša devojačka škola.

1875. U gradu je radilo Neusatzer Frauenverein.

1875. Františka Jozefina Jarošová se u svojim člancima zalagala za sadržajno obrazovanje Slovakinja.

1876. Osnovano Novosadsko izraelitsko dobrotvorno društvo.

1876. Osnovana Novosadska devojačka građanska škola sa nastavom na mađarskom jeziku

1879. rođena je Kornelija Rakić, prva žena-lekar koja je radila u Novom Sadu početkom 20. veka.

1880. Osnovano Dobrotvorna zadruga Srpkinja Novosatkinja.

1884. Nemessényi Adél postavljena za direktorku Novosadske devojačke građanske škole.

1886. Dobrotvorna zadruga Srpkinja Novosatkinja počela da izdaje časopis "Ž nski svet".

1891. Nemessényi Adél osniva udruženje Maria Dorottya sa ciljem da srukovno poveže nastavnice ženskih škola, organizuje programe obrazovanja za žene i devojke.

1895. Katarina Milovuk tražila od kralja Aleksandra da je upiše u birakički spisak.

1903. Osnovano Novosadsko evangelističko dobrotvorno društvo "Tabitha".

1910. Milica Tomić je osnovala žensku čitaonicu "Posestrimu".

1911. Milica Tomić pokreće časopis "Ž na".

1911. Savka Subotić je u bečkom Naučnom klubu održala predavanje "Ž na na istoku i zapadu".

1911. Zorka Janković izdaje knjigu "Ž nsko pitanje".

1913. Jelica Bernadžikovski-Belović uređuje knjigu "Srpkinja, njezin život i rad, njezin kulturni razvitak i njezina umetnost do danas".

1913. dr Vladislava Polit objavljuje članak "O feminizmu".

1918. Ž ne u delu Vojvodine su privremeno izborile pravo glasa - među poslanicima Velike narodne skupštine Banata, Bačke i Baranje je bilo i 7 žena.

1919. Osnovana Matica naprednih žena.

1919. Osnovan Narodni ženski savez Kraljevine SHS.

1921. Osnovano sadiikalno Udruženje učiteljica i zabavlja.

1921. Osnovan Centralni savez čehoslovačkih žena u kraljevini SHS.

1921. Dobrotvorna zadruga Srpkinja Novosatkinja osnovala je ž nsku zanatsku školu.

1925. Jelena Kon je osnovala "Koru hleba i detije obdaniste".

1926. Objavljena je knjiga Zorka Janković "Problem saveza".

1927. Osnovano je ž nsko muzičko udruženje.

1928. Osnovana je ž nška stranka.

Ženske studije i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn"

NARODNE HEROJKE

„Za zasuge i nesebično žrtvovanje za pobjedu revolucije sedam Vojvodanki proglašeno je narodnim herojima: Sonja Marinković, Olga Petrov, Anda Jovanović-Ranković, Grozda Matić, Ljubica Odadžić, Vera Mišćević i Zagorka Malivuk. Nosilaca Partizanske spomenice 1941. ima oko 200...”

Ida Sabo

Povodom desetogodišnjeg rada Udruženja građana ŽENSKE STUDIJA I ISTRAŽIVANJA ŽENSKI POKRET U VOJVODINI

Anda Jovanović - Ranković (1909-1942) je kao gimnazijalka pristupila je naprednom radničkom pokretu u Vršcu. U SKOJ je primljena 1927. Zbog učešća u štrajku bila je proterana u Vršac da bi se 1933. vratila u Beograd, gde je nastavila partijski i sindikalni rad. Bila je u Upravi sindikata u Beogradu, a kao članica Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju bila je član komisije za rad sa ženama u periodu 1937-1938. U KPJ je primljena 1938. Po izbijanju ustanka 1941. prešla je u Užice, na tada slobodnu teritoriju. Bila je zamenik političkog komesara 2. čete u Drugoj proleterskoj brigadi. Poginula je tokom borbi sa četnicima 11. juna 1942. Za narodnog heroja je proglašena 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine-Zbirka fotografija inv. br. 5542.

Anka Matić Grozda (1918-1944) je pripadala porodici koja je i pre II svetskog rata imala članove KPJ. Po izbijanju ustanka čitava porodica se uključila u Narodnooslobodilački pokret. Anka Matić je 1941. postala članica SKOJ-a i KPJ. Godine 1942. postala je borac Podunavskog odreda, zatim II vojvodanske brigade koja je vodila teške borbe sa okupatorskim vojskama u Bosni, Crnoj Gori i Srbiji. U tim borbama Anka Matić je bila ranjena, ali je odbila da napusti svoju jedinicu. Tokom rata od običnog borca postavljena je i za komesara čete. Poginula je u borbama za oslobođenje Beograda. Za narodnog heroja proglašena je 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine-Zbirka fotografija inv. br. 16420.

Zagorka Malivuk (1919-1942) je u Vršcu, gde je rođena, započela školovanje, a zatim nastavila u Beogradu. Kao srednjoškolka uključila se u rad SKOJ-a 1938/9, a ubrzo je postala i članica KPJ. Poveravani su joj teški zadaci. Uhapšena je 1941. i preživela policijsku torturu. Odvedena je u logor na Banjicu. Streljana je 1942. Za narodnog heroja je proglašena 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine, Novi Sad, Zbirka fotografija inv. br. 13245.

Ljubica Odadžić (1914-1942) je rođena u Kumanu, ali se vrlo mlada preselila u Beograd i uključila u radnički pokret. Članica KPJ postala je 1938. Zbog učešća u organizaciji štrajkova više puta je hapšena. Po izbijanju ustanka, 1941. rata vratila se u rodni Banat gde je postala članica OK SKOJ-a i OK KPJ za severni Banat. Bila je zadužena i za rad sa ženama Kumana. Sa većom grupom komunista i rođoljuba uhapšena je u Kumanu i odvedena u zatvor u Petrovgradu (Zrenjaninu). Izdržala torturu policije (između ostalog su joj „zakivali potkovice na noge“). Streljana je u Pančevu 1942. Za narodnog heroja je proglašena 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine-Zbirka fotografija inv. br. 5.701.

Olga Radišić Petrov (1920-1942) se u radnički pokret uključila kao učenica Učiteljske škole u Vršcu. Aktivna je bila i kao članica SKOJ-a i Omladinske sekcije Ženskog pokreta. Bila je članica MK i OK KPJ za južni Banat. Po izbijanju ustanka 1941. Nemci su je uhvatili i odveli u Petrovgrad (Zrenjanin). Ispitivanja i mučenja nastavljena su u Gestapou u Beogradu i u logoru na Banjici. Ubijena je 1942. Za narodnog heroja je proglašena 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine-Zbirka fotografija inv. br. CXI-27.

Vera Mišćević (1925-1944) je članica SKOJ-a postala 1942. U Fruškogorski odred je ušla 1943, kada postala i članica KPJ. Prelaskom u III vojvodansku brigadu određena je za bolničarku. Tu je iskazala veliku hrabrost i poštovanje u spasavanju ranjenika, ali i u direktnoj borbi sa neprijateljem. Poginula je u borbama za oslobođenje Obrenovca. Za narodnog heroja je proglašena 1953.

Fotografija: Muzej Vojvodine-Zbirka fotografija inv. br. 11.608.

Sonja Marinković (1916-1941), inženjerka agronomije, pre II svetskog rata priključila se sindikalnom i ženskom pokretu. Tridesetih godina 20. veka formirana je posebna komisija za žene PK KPJ u Vojvodini, kojom je rukovodila i Sonja Marinković. Mesni komitet SKOJ-a u Novom Sadu radio je od 1939. Na njegovom čelu je bila Sonja Marinković, kao i na čelu Pokrajinsko odbora narodne (crvene) pomoći. Učestvovala je u organizovanju priprema za ustanak 1941. U julu 1941. je uhapšena i odvedena u zatvor u Petrovgradu (Zrenjanin). Streljana je na Baglašu kod Petrovgrada (Zrenjanin) poslednjih dana jula 1941. Proglašena je za narodnog heroja 1944.